

ПРОБЛЕМИ ПРИ ОБЛАГАНЕТО С ДДС НА ТУРИСТИЧЕСКИ ДРУЖЕСТВА В ХИПОТЕЗА НА ФАЛИТ

Алексей Асенов Гудев

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – гр. Свищов
Катедра „Финанси и кредит“
e-mail: aleks.gudev@gmail.com

Резюме: В разработката е представено облагането с ДДС на туристически дружества в хипотеза на фалит. Целта е да се направи обща характеристика на облагането с ДДС на туристически дружества в конкретния казус, както и да се изследват обхватът и дълбочината на оказаното негативно въздействие върху туристическия бранш от липсата на механизъм, облекчаващ тежестта на ДДС, начислен при доставки, за които вземането е несъбираемо, както и установяване на ефекта от законодателните промени при облагане с ДДС в тази хипотеза. Въвеждането на адекватен механизъм за защита на туристическия бизнес от неблагоприятното влияние при облагане с ДДС на услуги на фалиращи дружества, от които вземането е несъбираемо, е необходима и закъсняла стъпка, която води до позитивни ефекти за целия туристически бранш, снижавайки риска при ДДС-разчетите на фирмите от сектора.

Ключови думи: данъчно облагане, туристически сектор, риск мениджмънт, облагане с ДДС.

JEL: H25.

PROBLEMS IN THE VAT TAXATION OF TOURIST COMPANIES IN THE HYPOTHESIS OF BANKRUPTCY

Aleksey Asenov Gudev

D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov
Department of Finance and Credit
e-mail: aleks.gudev@gmail.com

Abstract: The research presents the VAT taxation of tourist companies in the case of bankruptcy. The aim is to make a general characterization of the VAT taxation of tourism companies in the present case study, as well as to examine the scope and depth of the negative impact on the tourism industry due to the lack of a mechanism that alleviates the burden of VAT charged on supplies for which the claim is uncollectible, as well as establishing the effect of legislative changes on VAT taxation in this hypothesis. The introduction of an adequate mechanism to protect the tourism business from the adverse impact of VAT on services of bankrupt companies from which the claim is uncollectible is a necessary and overdue step that leads to positive effects for the entire tourism industry, reducing the risk in the VAT calculations of companies in the sector.

Key words: taxation, tourism sector, risk management, VAT taxation.

JEL: H25.

Въведение

Облагането с ДДС (данък върху добавената стойност) на туристически дружества има свои специфични особености, които се различават от облагането в други сфери на икономиката поради спецификата на туристическия бизнес. Туристическите дружества обикновено са задължени да събират и заплащат нормалните ставки на ДДС върху стоки и услуги, които предоставят на своите клиенти. Това включва настаняване, транспорт, екскурзии и други туристически услуги. Облагането с ДДС на туристически дружества в хипотеза на фалит представлява сериозен и сложен проблем както в България, така и в цял свят, като в някои държави се прилагат специфични закони и правила, които се отнасят към облагането с ДДС при фалит на туристически дружества. Тези правила могат да бъдат усложнени и вариращи в различните държави, което утежнява управлението на процеса по фалит.

Предмет на настоящото изследване е облагането с ДДС на туристически дружества в хипотеза на фалит. **Целта на разработката** е да се представят различните особености, които възникват в процеса на облагане с ДДС на туристически дружества в хипотеза на фалит, да се изследват обхватът и дълбочината на оказаното негативно въздействие върху туристическия бранш от липсата на механизъм, облекчаващ тежестта на ДДС, начислен при доставки, за които вземането е несъбираемо, както и установяване на ефекта от законодателните промени при облагане с ДДС в тази хипотеза. За постигането на целта на изследването са формулирани следните задачи:

- Да се характеризират параметрите на облагането с ДДС на туристически дружества;
- Да се направи обща характеристика на облагането с ДДС на туристически дружества в хипотеза на фалит;
- Да се представят ефектите от облагането с ДДС на туристически дружества в хипотеза на фалит за фиска и за дружествата след прилагането на европейското законодателство в разглеждания казус.

Изследователската теза на автора е, че облагането с ДДС на туристически дружества в хипотеза на фалит е сложен от правна и финансова гледна точка процес, в който трябва да се отразят усложненията, произтичащи от неординарната ситуация на опериращо във фалит дружество, както и въвеждането на адекватен механизъм за защита на туристическия бизнес от неблагоприятното влияние при облагане с ДДС на услуги на фалиращи дружества, от които вземането е несъбираемо.

1. Методология на изследването

Методологията за академично изследване на анализа на законодателните норми включва систематичен подход към изучаването и разбирането

на законите и разпоредбите, засягащи облагането с ДДС в хипотеза на фалит. Събирането на данни, свързани със законодателните норми, засягащи облагането с ДДС в хипотеза на фалит включва преглед на релевантните правни документи и анализиране на казус, в зависимост от поставените изследователски цели. Анализът на данни включва качествено анализ. Етичните съображения при анализа изискват внимателно опериране с данните поради факта, че изследването включва чувствителна финансова и правна информация.

Извършва се задълбочен преглед на съществуващата академична литература, свързана със законодателните норми и конструкции, засягащи облагането с ДДС в хипотеза на фалит, което се изследва. Това ще подпомогне по-пълното разбиране на текущото състояние на знанията в областта както на национално, така и на международно ниво.

2. Преглед на литературата по темата на изследването

В статия на Матеус и Матеус се изследват последиците от увеличението на данъка върху добавената стойност (ДДС) върху туристическата индустрия, като фокусът е въздействието на значителното увеличение на ДДС в Португалия върху рентабилността и оцеляването на бизнеса, занимаващ се с услуги в общественото хранене (Mateus & Mateus, Does a VAT rise harm the tourism industry? Portuguese evidence., 2021). Анализът обхваща три различни периода: преди и след увеличаването на ДДС и по време на финансовата криза, като засяга цялата времева рамка от 2003 до 2013 г. Наборът от данни, използван за това проучване, се състои от 23 388 уникални португалски фирми, всяка от които е наблюдавана средно 5,1 години. За да се прецени мащабът на промяната в политиката на ДДС, проучването също така сравнява представянето на 4 969 гръцки фирми и 59 841 испански фирми (за стабилност) през същия период. Констатациите разкриват, че драматичното увеличение на ДДС има дълбоко въздействие върху рентабилността на фирмата в страната, в която се прилага, като надминава дори неблагоприятните ефекти от неотдавнашната финансова криза. Предложеното 10-процентно увеличение на ДДС в Португалия е довело до значителен спад в рентабилността на фирмите, със среден спад от 8,7%, в сравнение с намалението от 1,5% по време на финансовата криза. Освен това увеличението на ДДС е довело до значително увеличение на броя на неактивните фирми и утвържда вероятността фирмите да бъдат изправени пред фалит. Показаните последици не само имат отражение върху безработицата, но също така представляват риск за дългосрочните данъчни приходи. Подобни са и заключенията на Мгамал за ефектите от увеличението на ставката на данъка върху добавената стойност върху рентабилността на нефинансовите компании от Кралство Саудитска Арабия. Констатациите подкрепят хипотезата, че след

увеличаване на ставката на ДДС фирмите са с намалена рентабилност. Така държавният дълг е повлиял отрицателно върху рентабилността, което ще засега растежа на саудитските компании и в дългосрочен план. Мгамал препоръчва прилагането на някои стимули за ДДС в данъчната система и провеждането на допълнителни проучвания за ефективността на стимулите за ДДС (Mgammal, 2021).

Проучване на Ел-Сиси и колектив се фокусира върху малките и средните туристически агенции (SMTA) в Египет, които са основни играчи в туристическата индустрия и служат като посредници между доставчиците на туристически услуги и туристите. Основната цел на това изследване е да се изследват финансовите рискове, пред които са изправени. Изследването използва анкетиране на генерални мениджъри на туристически агенции, разположени в района на Голямо Кайро, и извършва корелационен анализ за оценка на връзките между финансовите рискове и управленските и маркетинговите рискове, пред които са изправени SMTA в Египет. Резултатите от проучването подчертават, че туристическите агенции в Египет са особено уязвими към риск от валутни колебания, високи данъци и високата цена на туристическите продукти. Освен това изследването разкри положителна връзка между финансовите рискове и управленските и маркетинговите рискове, пред които са изправени тези агенции. Предлага се серия от препоръки за смекчаване на установените рискове както и цялостна рамка за справяне с тези проблеми. пред финансовото благополучие и устойчивост в туристическата индустрия (El-Sisi, Abdelkafy, & Soliman, 2020).

Този документ изследва предизвикателствата, пред които е изправен туризмът като двигател на икономическото развитие в два отделни региона: Мейн, САЩ, известен със своите сравнително *laissez-faire* икономически институции и институции за използване на земята, и Даларна, Швеция, характеризира се с по-строга регулирана икономика. Централният фокус на този анализ е около три критични групи от институции, които оказват значително влияние върху мащаба, икономическата структура и дългосрочната устойчивост на туризма. От една страна, проучването подчертава основната роля на трудовото законодателство и институциите на пазара на труда при оформянето на различни аспекти на туризма, включително нива на заетост, качество на работните места, предлагане на продукти, производствени методи и регионална конкурентоспособност. На второ място, собствеността върху земята и правата на собственост играят решаваща роля за влияние върху стимулите на собствениците на земя, туристите и туристическия бизнес. Освен това те влияят върху екосистемата, която е от решаващо значение за устойчивото развитие на туризма. Не на последно място статията също така изследва влиянието на косвените данъци върху цените на различните туристически услуги. Тези данъци влияят както на абсолютното, така и на относителното ценообразуване на туристическите предложения и, чрез въздействието на обратната връзка върху търсенето, оказват влияние върху

цялостния мащаб на туризма, комбинацията от дейности и моделите на транспортиране/локация (Dwyer, Forsyth, Madden, & Spurr, 2000).

Лабандейра, Гаго, Пикос и Родригес анализират възможните приложения и ефектите от данъчното облагане на туризма в Испания. Статията започва с анализ на икономическите и екологичните причини за данъчното облагане на туризма, което изглежда изисква данъци, основани на принципа на ползата за коригиращи или приходни цели. Изследват се ефектите от две фискални модификации чрез използването на приложен модел на общо равновесие, разработен за испанската икономика. Установява се, че 10% данък върху настаняването носи значителни публични приходи, увеличава социалното благосъстояние и не уврежда околната среда. От друга страна, увеличаването на ставките на ДДС в свързаните с туризма сектори може да има същите ефекти върху туристическите разходи, но с цената на по-голямо въздействие върху икономиката на Испания (Labandeira, Gago, Picos, & Rodríguez Méndez, 2006).

Домбровски и Ходжич правят анализ на подготвителните мерки за присъединяване към Европейския съюз и по-специално на хармонизирането на данъка върху добавената стойност (ДДС) с изискванията на Директива 2006/112/ЕО. Силното данъчно облагане се отразява негативно на туризма, по-високите цени поставят страната в незавидна позиция сред средиземноморските конкуренти. Търсят оптимално решение в системата на ДДС за насърчаване на развитието на туризма, като целят бюджетните средства, събрани от туризъм, да бъдат върнати на туристическия бранш (Dombrovski & Hodzic, 2010).

В своята статия Алейн и Хауърд изследват и анализират оперативното въздействие на данъка върху добавената стойност (ДДС) в Барбадос за периода 1997 – 2001 г. Проучването разкрива, че въвеждането на ДДС в Барбадос се е оказало успешна система за събиране на данъци и постигна целите си за разширяване на данъчната основа и увеличаване на данъчните приходи (Alleyn & Howard, 2003). Адина и Луминита в свое проучване се фокусират върху изследването, как туризмът в румънското черноморско крайбрежие е засегнат от националните данъчни разпоредби и икономическия спад, резултат от глобалната финансово-икономическата криза. Резултатите сочат силна връзка между анализираните променливи, което показва значимото влияние на данъчните мерки и разпоредби върху местния туризъм (Adina & Luminita, 2012).

Тингтинг и Стюарт изследват политическата обосновка за създаването на схеми за възстановяване на туристически данък, като идентифицират три основни причини: принципът на местоназначението, който е в основата на повечето облагания с ДДС, целта да се осигури стимул за туристическата индустрия и принципът на справедливостта. Те изследват и данъчните рискове, които трябва да бъдат взети под внимание от страните, които искат да създадат или административат такава схема, като сравняват ключови

елементи от правния дизайн на схемите за възстановяване на туристически данъци по света. Статията прави анализ на основните елементи на схемата за възстановяване на ДДС на туристическия данък в Европейския съюз и след това се фокусира подробно върху казуса с дизайна и администрирането на схемите за възстановяване на туристическия данък в Австралия и Китай. Анализът разкрива, че различните държави имат различни цели на политиката и елементи на дизайна в своите схеми за възстановяване на туристически суми и са изправени пред различни оперативни предизвикателства при прилагането им (Tingting & Stewart, 2021).

3. Анализ на законодателните норми и конструкции, засягащи облагането с ДДС в хипотеза на фалит

Някои страни могат да предоставят изключения или намалени ставки на ДДС за определени видове туристически услуги, като например настаняване в хотели, което може да бъде облагано с по-ниска ставка. Това зависи от конкретните данъчни правила във всяка държава. Изключенията и намалените ставки на ДДС за туристически услуги могат да варират значително в страните и дори за различните региони. В Европейския съюз съществува обща рамка за ДДС, но намалените ставки могат да варират сред държавите-членки. Например някои страни могат да предоставят намалена ставка на ДДС за достъп до музеи, културни събития или спортни мероприятия, които са от интерес за туристите. В България например настаняването в хотели, мотели, къмпинги и други места за настаняване се облага с ДДС с намалена ставка от 9%. Също така ресторантите и предоставянето на храна и напитки в тях също се облагат с намалена ставка от 9%. Тази мярка беше въведена в отговор на безпрецедентната здравна и съпътстващата икономическа криза по време на пандемията от COVID-19 и при последните промени в данъчните закони се очаква да отпадне от началото на следващата година – т.е. туризмът в страната ни да се върне към режим на облагане при нормалните ставки на ДДС върху стоки и услуги. Хърватия, като страна от ЕС, предоставя намалена ставка на ДДС от 13% за настаняване в хотели и други места за настаняване, както и за ресторантите и предоставянето на храна и напитки в тях. В Тайланд някои видове туристически услуги като туристически транспорт, хотелско настаняване и възможността за туристически обиколки могат да бъдат облагани с намалена ставка на ДДС. В Южна Африка са предвидени намалени ставки на ДДС за определени видове туристически услуги, включително настаняване и транспорт.

Друга особеност е, че туристическите дружества често предоставят услуги на клиенти от различни страни. В този случай може да се прилагат специфични правила за определяне на мястото на облагане с ДДС, което може да включва механизми за обратно облагане или пряка регистрация на

ДДС в други страни. Освен това туристическите фирми често събират авансови плащания от клиентите си за резервации и услуги, които ще бъдат предоставени в бъдеще. В зависимост от правилата на държавата тези предварителни плащания могат да бъдат облагани с ДДС в момента на приемането им или при предоставянето на съответните услуги.

Възстановяването на ДДС е вграден механизъм в дизайна на облагането с този вид косвен данък. Туристическите дружества имат право на възстановяване на ДДС, който са заплатили за стоки и услуги, които са закупили за своята дейност. Този процес обаче може да бъде сложен и времеемък, особено когато става въпрос за трансгранични операции.

Облагането с ДДС на туристически дружества в хипотеза на фалит представлява сериозен и сложен проблем както в България, така и в цял свят. Туристическите дружества често закупуват стоки и услуги за използване в техния бизнес, за които са платили ДДС. В случай на фалит те могат да се изправят пред трудност при възстановяването на този ДДС, което може да доведе до допълнителни финансови тежести.

Туристическите дружества обикновено събират ДДС от своите клиенти за настаняване, транспорт и други услуги. В случай на фалит те могат да се изправят пред изисквания за плащане на този ДДС на държавата, което да доведе до значими финансови трудности. Фалитът на туристическо дружество може да засегне множество клиенти, които са направили предварителни плащания за почивки и услуги. Те имат право на възстановяване на плащанията си, което да доведе до сложни правни и финансови процеси.

Трябва да се отбележи, че някои страни имат специфични закони и правила, които се отнасят към облагането с ДДС при фалит на туристически дружества. Тези правила могат да бъдат усложнени и вариращи в различните държави, което утежнява управлението на процес по фалит. Туризмът е глобална индустрия и много туристически дружества имат клиенти и дейности в чужбина. Облагането с ДДС в хипотеза на фалит може да бъде още по-сложно, когато има международни аспекти, включително наличие на двойно данъчно облагане.

За да се справят с тези проблеми, туристическите дружества и държавите се опитват да създадат ясни правила и процедури за облагане с ДДС при фалит. Това може да включва създаване на специални механизми за възстановяване на ДДС и опростени процедури за регулиране на задълженията към клиенти. Важно е да се има предвид, че решаването на проблемите, свързани с облагането с ДДС при фалит, изисква сътрудничество между туристическата индустрия и държавните органи, както и съобразяване с националните и международните закони и правила.

Основната теза, която авторът защитава, е необходимостта от въвеждане на адекватен механизъм за защита на туристическия бизнес от неблагоприятното влияние при облагане с ДДС на услуги на фалиращи дружества, от които вземането е несъбираемо, какъвто вече е възприет в други

страни – членки. Казусът е общ, но стои остро за чувствителния туристически бранш.

Директива 2006/112/ЕО (ДДС-Директивата) е на Европейския съюз, която се отнася до общата система на данъка върху добавената стойност (ДДС) в рамките на ЕС. Директивата определя основните правила за ДДС, включително как се изчислява и събира, както и задълженията на предприятията по отношение на отчитането и плащането на ДДС. Директивата хармонизира разпоредбите за ДДС в държавите–членки на ЕС, за да осигури равни условия за предприятията, работещи в рамките на единния пазар на ЕС. Тя обхваща различни аспекти на ДДС, включително облагаеми сделки, ставки на ДДС, освобождавания и процедури за възстановяване на ДДС (Council of the European Union, 2006).

Директива 2006/112/ЕО е предвидила възможност за корекция на ДДС, при внесен данък за доставка, в случаите на частично или пълно неплащане, включително в хипотеза на фалит. Възприето е общовалидно правило, че данъчната основа се състои от действително получената насрещна престация, от което пряко следва, че данъчната администрация не може да събира ДДС в размер, надвишаващ получения от данъчнозадълженото лице (A-PACK CZ s. r. o. Odvolací finanční ředitelství, 2019, pp. 4-5). Директива 2006/112/ЕО на Европейския съюз предоставя възможност за корекция на ДДС, платен за доставки, в случаи на частично или пълно неплащане, включително в хипотеза на фалит. Тази процедура е наречена "корекция на облагането с ДДС".

Директивата позволява на данъчните органи на държавите–членки на ЕС да предоставят право на предприятията, включително туристическите дружества, да направят корекции на сметките си за ДДС в следните ситуации:

- Частично или пълно неплащане: Ако клиентът на туристическото дружество частично или напълно не заплати сумата на ДДС, която трябва да бъде включена в сметката, предприятието може да направи корекция и да намали своите данъчни задължения спрямо данъчната администрация.
- Фалит на клиента: В случай на фалит на клиента, който е направил предварително плащане за туристическа услуга, предоставена от туристическото дружество, този факт също може да доведе до корекция на ДДС. Туристическото дружество може да намали своите данъчни задължения за сумата на ДДС, който не е бил получен поради фалита на клиента.

Тази възможност за корекция има важно значение за туристическите дружества, тъй като те често работят с предварителни плащания и могат да се изправят пред ситуации, при които клиентите им не могат или не желаят да платят, например поради фалит. Корекцията на ДДС позволява на тези

предприятия да се предпазят от финансови загуби, свързани с неплащания и фалити на клиенти.

Действащата нормативна уредба в Република България – ЗДДС и ППЗДДС доскоро не уреждаше възможност за корекция на ДДС, при внесен данък за доставка, за която не е получено плащане, което противопоставя националното на европейското законодателство. След дълг период на липса на синхронизация между ЗДДС и Директива 2006/112/ЕО, в Държавен вестник бр.102 от 2022г., в сила от 01.01.2023г., беше осъществена законодателна промяна, с която се даде възможност за намаляване на данъчната основа и начислен ДДС при несъбираемо вземане. За целта бяха създадени три нови члена в ЗДДС – чл.126а, 126б и 126в.

След въвеждане на законодателните промени в ЗДДС, с които българското данъчно законодателство се приведе към основни принципи, залегнали в Директива 2006/112/ЕО, се създаде регламентирана възможност за намаляването на данъчната основа и начислен данък при несъбираемо вземане. Това беше положително решение за бизнеса, който поради липсата на законово регламентиран способ, с цел защита на правата си, завеждаше дела в български съдилища и в Съда на Европейската общност (Решение на ВАС (първи състав) от 3 юли 2019 г., 2019).

Заклучение

Облагането с ДДС на туристически дружества в хипотеза на фалит представлява сериозен и сложен проблем в България и Европейския съюз като цяло. В някои държави се прилагат специфични закони и правила, които се отнасят към облагането с ДДС при фалит на туристически дружества, което е сложен от правна и финансова гледна точка процес. Въвеждането на адекватен механизъм за защита на туристическия бизнес от неблагоприятното влияние при облагане с ДДС на услуги на фалиращи дружества, от които вземането е несъбираемо, елиминира рискове и неблагоприятни ефекти, с които се сблъскваха фирмите от туристическия бранш преди транспонирането на Директива 2006/112/ЕО.

Използвани източници

- Adina, T., & Luminita, R. (2012). The Impact of Romanian Tax Measures on Black Sea Coastline Tourism. *ECONOMIC SCIENCES SERIES*, 1717-1722.
- Alleyne, P., & Howard, M. (2003). An Assessment of the Operational Impact of the Barbados VAT between 1997 and 2001. *Journal of Eastern Caribbean Studies*, 28(1), 17-43.

- A–PACK CZ s. r. o. Odvolací finanční ředitelství, C-127/18 ((Върховен административен съд, Чешка република 8 May 2019 г.). Извлечено от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=ecli:ECLI:EU:C:2019:377>
- Council of the European Union. (2006). Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax. *Official Journal of the European Union*, 1-1184.
- Dombrowski, R., & Hodzic, S. (2010). Impact Of Value Added Tax On Tourism. *International Business & Economics Research Journal (IBER)*, 9(10). doi:<https://doi.org/10.19030/iber.v9i10.646>
- Dwyer, L., Forsyth, P., Madden, J., & Spurr, R. (2000). Economic Impacts of Inbound Tourism under Different Assumptions Regarding the Macroeconomy. *Current Issues in Tourism*, 3(4), 325-363. doi: DOI: 10.1080/13683500008667877
- El-Sisi, S. A., Abdelkafy, J. H., & Soliman, D. M. (2020). Studying the Financial Risks Facing Small and Medium-Sized Travel Agencies in Egypt: An Exploratory Study. *IJFTH*, 9(2), 296-315.
- Labandeira, X., Gago, A., Picos, F., & Rodríguez Méndez, M. (2006). Taxing tourism in Spain: results and recommendations. *EconStor Working Papers, Nota di Lavoro No. 40.2006*. Извлечено от <https://www.econstor.eu/handle/10419/74146>
- Mateus, C., & Mateus, I. B. (2021). Does a VAT rise harm the tourism industry? Portuguese evidence. *Tourism Management*, 83. Извлечено от <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0261517720301606?via%3Dihub>
- Mateus, C., & Mateus, I. B. (2021). Does a VAT rise harm the tourism industry? Portuguese evidence. *Tourism Management*(83).
- Mgammal, M. (2021). DOES A VALUE-ADDED TAX RATE INCREASE INFLUENCE COMPANY PROFITABILITY? AN EMPIRICAL STUDY IN THE SAUDI STOCK MARKET. (A. T. Association, Ред.) *Journal of the Australasian Tax Teachers Association*, 16, 92-128.
- Tingting, W., & Stewart, M. (19 November 2021 г.). The Law and Policy of VAT Tourist Tax Refund Schemes: A Comparative Analysis. *Tax and Transfer Policy Institute Working Papers, working paper 19/2021*. Извлечено от <https://ssrn.com/abstract=3969488>
- Проданов, С. (2020). *Инвестиции и инвестиционни решения: методико-приложни аспекти*. Свищов: АИ "Ценов".
- Решение на ВАС (първи състав) от 3 юли 2019 г., С-242/18 (Върховен административен съд, първи състав 3 Юли 2019 г.).

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЦОВ

НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ

ГОДИШЕН

АЛМАНАХ

НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

Том XV, 2022

Книга 18

Том XV, 2022 г.
Книга 18

Академично издателство
„ЦЕНОВ“ - Свищов

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

Том XV – 2022, книга 18

Студии и статии

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО „ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Доц. д-р Красимира Славева – главен редактор
Проф. д-р Марина Николова – зам. главен редактор
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Петранка Мидова
Доц. д-р Николай Нинов
Доц. д-р Людмил Несторов

Екип за техническо обслужване:

Анка Танева – стилев редактор
Ст. преп. Иванка Борисова – превод и редакция
на английски език
Милена Александрова – технически секретар

Съдържание

Студии

Анна Димитрова Димитрова
ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ – ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ И
ДЕТЕРМИНАНТИ НА ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТТА: ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР5

Велизар Руменов Йорданов
ПРОУЧВАНЕ ПРОЕКТИРАНЕТО НА ДИСТРИБУЦИОННИ
КАНАЛИ ЗА ХРАНИТЕЛНИ СТОКИ:
КОНЦЕПТУАЛНО-МЕТОДОЛОГИЧНИ И ЕМПИРИЧНИ АСПЕКТИ26

Галя Колева Монева
МЕНЮ ИНЖЕНЕРИНГ – ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРИЛОЖЕНИЕ НА РЕВЕНЮ
МЕНИДЖМЪНТ В РЕСТОРАНТЪОРСКИЯ БИЗНЕС52

Грета Иванова Иванова
ИНТЕГРИТЕТЪТ В ОРГАНИТЕ НА ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА ВЛАСТ
В БЪЛГАРИЯ75

Диман Христов Каранфилов
РИСКОВЕ ЗА ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ ПРИ ПРИЛАГАНЕ
НА НУЛЕВА СТАВКА ПРИ ВОД МЕЖДУ БЪЛГАРСКИ
И РУМЪНСКИ ДРУЖЕСТВА93

Изабела Филипова Йонкова
РЕЛАЦИЯ „ЕТИЧНА ИНФРАСТРУКТУРА – ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ“
В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР115

Статии

Александра Георгиева Ангелова
ЕВРОПЕЙСКИ ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
И ПРИОБЩАВАЩ РАСТЕЖ В РАЗВИВАЩИТЕ СЕ ИКОНОМИКИ139

Александър Тихомиров Личев
ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО ОТ ВЪЗРАЖДАНЕТО ДО СРЕДАТА НА 20 ВЕК –
ПРАКТИЧЕСКАТА ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ЗАРАЖДАЩАТА СЕ
БЪЛГАРСКА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКА КУЛТУРА153

Алексей Асенов Гудев
ПРОБЛЕМИ ПРИ ОБЛАГАНЕТО С ДДС НА ТУРИСТИЧЕСКИ
ДРУЖЕСТВА В ХИПОТЕЗА НА ФАЛИТ167

Анатоли Филипов Велковски
МИТНИЧЕСКИЯТ СЪЮЗ И ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ – ДИНАМИКА И ТЕНДЕНЦИИ177

Богомил Методиев Богомилов ЛИДЕРСТВО И ОРГАНИЗАЦИОННО РАЗВИТИЕ.....	191
Ваня Владимирова Галчева НАСОКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ФИНАНСОВИЯ МЕНИДЖМЪНТ НА ТЪРГОВСКИТЕ АВТОМОБИЛНИ ПРЕДСТАВИТЕЛСТВА В БЪЛГАРИЯ	201
Васил Пламенов Василев СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ, СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ ВРАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА ТРАНСПОРТНИ УСЛУГИ В БЪЛГАРИЯ	214
Гален Петров Русинов РОЛЯТА НА РЕГУЛАТОРНИТЕ РАМКИ НА ЕС ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ЕМИСИИТЕ ОТ ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ	226
Горян Благовестов Милев ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ИКОНОМИЧЕСКИТЕ СИСТЕМИ: ПРЕДПОСТАВКИ, ЗАКОНОМЕРНОСТИ, КОНЦЕПЦИИ	235
Елена Росенова Костадинова ДЕМОГРАФСКА ОЦЕНКА НА ПРИДУНАВСКИТЕ ОБЩИНИ КАТО ФАКТОР ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ	247
Живка Антонова Петрова ВЛИЯНИЕ НА ПАРАЛЕЛНИЯ ИЗНОС НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ ВЪРХУ ПАЗАРА НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ В БЪЛГАРИЯ.....	263
Иванка Стефанова Янкова СТАТИСТИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ – ПОЛИТИКИ, МЕТОДОЛОГИЯ, ИНДИКАТОРИ.....	278
Ивелин Симеонов Кичуков БОРСОВ АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДРУЖЕСТВА НА БЪЛГАРСКИЯ КАПИТАЛОВ ПАЗАР	294
Ивелина Йорданова Станева ESG СТРАТЕГИИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРСКИТЕ БИЗНЕС ОРГАНИЗАЦИИ.....	307
Йордан Николаев Колев ИНТЕГРИРАН БАЗИРАН НА МЯСТОТО ПОДХОД – ОСНОВНИ СПЕЦИФИКИ И ПРИЛОЖЕНИЕ	322
Мирчо Радостинов Стоянов АНАТОМИЯ НА ФИНАНСОВИТЕ КРИЗИ: ОТ ГОЛЯМАТА ДЕПРЕСИЯ НАСАМ	335

Наталия Стоянчева Стоянова СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕДРЕАЛИЗИРАНЕ ЦЕЛИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В БИЗНЕС СЕКТОРА.....	345
Невена Руменова Ляскова-Великова РОЛЯ НА ИНОВАЦИИТЕ В ТУРИЗМА	359
Николай Василев Тодоров ЯПОНСКИ НОРМАТИВНИ РЕШЕНИЯ ЗА НАЛАГАНЕ МОДЕЛА НА КРЪГОВА ИКОНОМИКА	370
Петя Йорданова Тодорова ВЛИЯНИЕ НА КОНСТАТИРАНИ ОТ ПРИХОДНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ НЕРЕАЛНИ ДОСТАВКИ ВЪРХУ ОБЛАГАНЕТО ПО РЕДА НА ЗКПО НА КРЕДИТНИТЕ ИНСТИТУЦИИ	384
Пламена Йорданова Колева СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ДИНАМИКАТА НА ВХОДЯЩИЯ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ	396
Радка Иванова Василева ЛИКВИДАЦИОННИТЕ РАЗНОСКИ КАТО НЕДЕЛИМА ЧАСТ ОТ АНАЛИЗА НА РЕЗУЛТАТИТЕ ПО ИМУЩЕСТВЕНО ЗАСТРАХОВАНЕ В БЪЛГАРИЯ.....	411
Радослав Радославов Хитов ФРАГМЕНТАРЕН АНАЛИЗ НА ПАЗАРА НА ПЕТРОЛ В СВЕТОВЕН МАЩАБ	427
Силвия Петрова Петранова ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР АКВАКУЛТУРИ – ЕДИН ОТ СЪЛБОВЕТЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА „СИН РАСТЕЖ“	437
Снежана Веселинова Найденова ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯТ МОДЕЛ НА ОБУЧЕНИЕ КАТО ИНОВАТИВНА ПРАКТИКА В ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА – ПРОБЛЕМНИ ОБЛАСТИ, РЕЗУЛТАТИ И ЕФЕКТИ	452
Стелиян Богданов Стефанов ДАНЪЧНО-ОСИГУРИТЕЛНИ МОДЕЛИ В ЕС.....	469
Стефан Ангелов Пешов ПОЛЗИ ОТ ПОДОБРЯВАНЕ НА СЪБИРАЕМОСТТА ОТ ДАНЪЦИТЕ ВЪРХУ СДЕЛКИТЕ С ГОРИВА И НЕФТОПРОДУКТИ В БЪЛГАРИЯ	481
Тодор Димитров Георгиев ФОТОВОЛТАИЧНИТЕ ЦЕНТРАЛИ В ЕНЕРГИЙНИЯ БАЛАНС НА БЪЛГАРИЯ – СЪСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ.....	491

Христо Симеонов Василев ПОДХОДИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА СТРАТЕГИИ ЗА ИНТЕГРАЦИЯ НА БИЗНЕСА.....	502
Цветомира Георгиева Велева МАКРОПРУДЕНЦИАЛНИТЕ ПОЛИТИКИ – ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА AD-НОС СИТУАЦИИ И РИСКОВЕ ПРИ БАНКИРАНЕТО	515
Цондю Стойчев Цондев ВЛИЯНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА COVID-19 ВЪРХУ ЦЕНИТЕ НА НЕДВИЖИМИТЕ ИМОТИ – ГЛОБАЛНИ СВИДЕТЕЛСТВА И НАЦИОНАЛНИ ОСОБЕНОСТИ	529
Шендоан Ремзи Халит РОЛЯТА НА ЛИДЕРСТВОТО В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР.....	541

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА ДОКТОРАНТИ
Студии и статии
Том XV – 2022, книга 18

Даден за печат на 18.12.2023 г., излязъл от печат 20.12.2023 г.
Поръчка № 18868; формат 16/70/100; тираж 60

ISSN 1313-6542

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов“
Свищов, ул. „Цанко Церковски“ 11А